



al-Qarawiyyin: världens äldsta universitet

TL;DR:

- Al-Qarawiyyin, världens äldsta universitet, föregick Oxford och formade den moderna universitetsmodellen.
- Institutionen sammanflätade tidigt vetenskap och religion, och inspirerade europeiska lärdomscentra.
- Grundat av en kvinna, Fatima al-Fihri, har det haft en varaktig påverkan på globala akademiska strukturer.

Universitetet al-Qarawiyyin, grundat 859 i Fès, Marocko, är ett unikt historiskt monument över det muslimska samhällets tidiga engagemang för kunskap och vetenskap. Dess grundare, Fatima al-Fihri, en muslimsk kvinna från en förmögen familj, använde sitt arv för att etablera en institution vars inflytande skulle sträcka sig långt utanför den muslimska världen och forma europeiska universitet flera århundraden senare.

Al-Qarawiyyin är det äldsta kontinuerligt verksamma universitetet i världen, och detta faktum är inte bara symboliskt utan också en påminnelse om hur central kunskap var i den islamiska världen under medeltiden. Medan många europeiska institutioner som Oxford (grundat 1096), Uppsala (1477), och Lund (1666) etablerades långt senare, var al-Qarawiyyin redan då ett blomstrande centrum för både teologiska och naturvetenskapliga studier.

Universitetet började som en madrasa med ett primärt fokus på islamiska studier, men utvidgade snabbt sina ämnesområden till logik, matematik, medicin och astronomi. Detta gör det till en tidig modell för vad vi idag ser som ett modernt universitet. **Här lades grunden för den vetenskapliga metod som senare skulle utvecklas i Europa, där teori och praktik, tro och vetenskap, gick hand i hand.**

Jämförelsen med universitet som Uppsala och Lund är särskilt intressant. **Uppsala universitet**, grundat 1477, är Sveriges äldsta, men det byggde på en tradition som redan hade etablerats i den islamiska världen. Vid al-Qarawiyyin kunde studenter och forskare från hela den muslimska världen, och till och med från andra religioner, studera sida vid sida. Detta inkluderade den judiske filosofen Maimonides och den kristne påven Sylvester II. Denna intellektuella mångfald bidrog till att skapa en internationell dialog som formade både muslimsk och europeisk vetenskap.

Al-Qarawiyyins bibliotek, ett av världens äldsta, rymmer över 4 000 manuskript, inklusive viktiga verk av Ibn Rushd (Averroes) och Ibn Khaldun. Dessa samlingar bidrog till att bevara antikens grekiska och romerska texter, som sedan översattes och tolkades av muslimska forskare innan de nådde Europa. Bland de mest anmärkningsvärda verken är Ibn Khalduns *Al-Muqaddimah*, en banbrytande text inom historia och sociologi, och Ibn Rushds kommentarer till Aristoteles, som skulle ha en djup påverkan på den västerländska filosofin.

En av de mest anmärkningsvärda aspekterna av al-Qarawiyyin är dess tidiga integration av vetenskapliga och religiösa studier. **Vetenskaplig forskning sågs som en form av dyrkan, ett sätt att förstå Guds skapelse**, och många av de tidiga muslimska forskarna betraktade sin forskning som en väg att fördjupa sin tro. Ibn al-Haytham, som studerade vid al-Qarawiyyin, anses vara en av grundarna till den moderna vetenskapliga metoden genom sitt arbete inom optik och ljus. Hans forskning lade grunden för den empiriska vetenskapen i Europa.

"Går de inte på jorden så att de kan se vad som blivit av dem som levde före dem?" (Sura 30:9).

Detta korancitat fångar essensen av den islamiska vetenskapliga traditionen – att utforska världen och dess mysterier som en form av tillbedjan och tacksamhet gentemot Skaparen. Vid al-Qarawiyyin var detta

centralt, och kunskapssökande sågs som en religiös plikt.

Universitetets betydelse ligger inte bara i dess historia, utan i dess modell för hur vi kan förstå utbildning som en helhetlig, integrerande kraft. Genom att kombinera religiös, vetenskaplig och filosofisk kunskap, skapade al-Qarawiyyin en intellektuell miljö där dessa tre aspekter inte sågs som motstridiga, utan som komplementära. Detta var något som senare skulle inspirera de europeiska universiteten, där den grekiska filosofin återintroducerades tack vare de muslimska forskarna.

Fatima al-Fihri skapade en institution som inte bara var banbrytande i sin samtid, utan också har fortsatt att forma utbildningens framtid. **Att al-Qarawiyyin idag står som en symbol för islams åtagande till både vetenskap och tro** visar på den varaktiga påverkan som detta universitet har haft på den globala intellektuella utvecklingen. Universitetet representerar en idealmodell där kunskap ses som en helhet, där varje upptäckt inom vetenskapen också är en upptäckt av det gudomliga, och där varje fråga som utforskas är ett steg närmare förståelsen av Skapelsen.